

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun aqrar potensialı ölkə iqtisadiyyatına əlavə imkanlar yaradır

Dünyadakı ərzaq qıtlığı və bahalığı hər qarış torpaqdan səmərəli istifadə olunmasını tələb edir

Ərazimizin 20 faizi Ermənistan tərəfindən işğal altında qaldığından nə az, nə çox - düz 30 il münbit və bol suyu olan bərəkətli torpaqlardan istifadə edə bilmədik. Halbuki bu illər ərzində Azərbaycanda əhəlinin sayı, deməli, ərzağa olan tələbat da artmışdır.

Düzdür, aqrar sektorda geniş islahatların aparılması, kəndliyə dövlət dəstəyinin verilməsi sayəsində ölkəmizdə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalında əhəmiyyətli dərəcədə artım var. İndi ət və süd, toyuq ət və yumurta, eləcə də əksər meyvə və tərəvəzə olan daxili tələbatımızın xeyli hissəsi yerli istehsal hesabına ödənilir. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun işğaldan azad edilməsindən sonra bu sahədə vəziyyət daha da yaxşılaşdı. Mütəxəssislərin hesablamalarına görə, işğaldan azad edilən ərazilərin aqrar sektor üzrə potensialı böyükdür. Bu region düşmən tərəfindən işğal edilməmişdən əvvəl respublikamızın kənd təsərrüfatı məhsullarına olan tələbatının ödənilməsində önəmli rol oynamışdır. Çünki aqrar sektorun inkişafında əsas şərt olan bol su və münbit torpaq burada var. O üzdən hazırda işğaldan azad edilən ərazilərdə minalardan təmizlənmiş torpaqlardan səmərəli istifadə etmək üçün tədbirlər görülür, o cümlədən mütəxəssislər tərəfindən ilk növbədə aqrar sektorun imkanları qiymətləndirilir.

İqtisad elmləri doktoru, professor Ümidvar Əliyev deyir: "Bu ərazilərin yenidən iqtisadi dövriyyəyə cəlb edilməsi (reintegrasiya) iqtisadiyyatın bütün sahələrində iqtisadi inkişafa təkan verməklə yanaşı, neftdən asılılığın minimuma endirilməsinə, aqrar sektorun, o cümlədən bütövlükdə qeyri-neft sektorunun inkişafına, onun ÜDM-də xüsusi çəkisinin artmasına gətirib çıxaracaq.

Coğrafiyası kifayət dərəcədə rəngarəng olan Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonları aqrar sektorun inkişafı üçün çox zəngindir. Heyvandarlığın, əkinçiliyin, balıqçılığın, arıçılığın və digər sahələrin inkişafı üçün təbii şərait kifayət dərəcədə əlverişlidir. Təbii otlaq və biçənlərin, əkinçiliyin əsası olan münbit torpaqların üstünlük təşkil etməsi, təbii su

höfzələrinin çoxluğu və s. aqrar sektorun potensialını inkişaf mənbələridir.

Taxılçılığın inkişafı üçün əkin dövriyyəsinə 200 min hektar əlavə torpaq sahəsinin cəlb edilməsi təxminən 1 milyon ton taxıl istehsalı deməkdir. Bu bölgə (Ağdam, Füzuli rayonları) taxılçılığın inkişafı üçün əlverişli şəraitə, münbit torpaq fonduna malikdir. Beynəlxalq ekspertlərin hesablamalarına görə, əgər ölkə əhalisinin hər nəfərinə 500 kiloqram taxıl istehsal olunarsa, həmin ölkə özünü taxılla təmin etmiş hesab edilir. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanda son dövrlər ildə təxminən 3 milyon tondan çox taxıl istehsal olunur, onda əlavə imkanların hərəkətə gətirilməsi ilə taxılla təminatımızı yaxşılaşdırma bilirik".

İqtisadçı Üliyev Rəsul isə yazır ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının inkişafının əsasını kənd təsərrüfatı təşkil edəcəkdir. "Regionun Ağdam, Füzuli və Tərtər rayonlarında mövcud torpaq sahələrinin 50 faizdən çoxu, Cəbrayıl rayonunda təqribən 45, Zəngilan və Qubadlı rayonlarında təqribən 35, Laçın və Kəlbəcər rayonlarında isə təqribən 10 faizi əkinə yararlı sahələrdir. Regionun bütün inzibati rayonlarında heyvandarlığın inkişafı üçün imkanlar mövcuddur. Bu ərazinin təqribən 38 faizini örüş və otlqlar təşkil edir. Təsədüfi deyil ki, işğaldan əvvəlki dövrdə respublika üzrə mövcud iribaşlı mal-qaranın təqribən 15 faizi, xırdabaşlı heyvanların isə 20 faizə qədəri bu ərazilərin payına düşürdü. Heyvandarlığın inkişafındakı müasir meyilləri nəzərə alsaq, gələcəkdə bu ərazilərin heyvandarlıq məhsulları istehsalı potensialının daha böyük olduğunu söyləyə bilərik. Bu regionun arıçılıq və baramaçılıq potensialı da yüksək qiymətləndirilir".

Dövlətin tapşırığı əsasında bir sıra mütəxəssislərin apardığı ilkin araşdırmalara görə, rayonların məhsul istehsalında ixtisaslaşma bölgüsü aparılır. Onların qənaəti belədir ki, Cəbrayıl heyvandarlıq, üzümçülük və baramaçılıq, Xocalıda kartofçuluq, üzümçülük və heyvandarlıq, Ağdamda heyvandarlıq, pambıqçılıq, taxılçılıq, Kəlbəcərdə heyvandarlıq, kartofçuluq, tərəvəzçilik, meyvəçilik, Laçında heyvandarlıq, taxılçılıq, bağçılıq, tərəvəzçilik, Qubadlıda heyvandarlıq, ta-

xılçılıq, arıçılıq, baramaçılıq, üzümçülük, Füzulidə taxılçılıq, qoyunçuluq, bitkiçilik, Xocavənddə heyvandarlıq, üzümçülük, quşçuluq, taxılçılıq, bostançılıq, tərəvəzçilik, Şuşa rayonunda heyvandarlıq, meyvəçilik, quşçuluq, Zəngilanda heyvandarlıq, tütüncülük, taxılçılıq, üzümçülük, arıçılıq, baramaçılıq sahələri üzrə böyük potensial var. Lakin bu potensialın reallaşması üçün ciddi düşünülmüş, kompleks yanaşma təmin olunmaqla xüsusi planın hazırlanması vacibdir. Çünki əvvəla, ərazilərdə torpaqların mühüm hissəsindən uzun müddət istifadə olunmamışdır. Odur ki, onların dövriyyəyə qaytarılması böyük vəsait tələb edir. İkincisi, regionda məskunlaşma tədricən həyata keçiriləcək. Bu isə zəruri işçi qüvvəsi ilə təminat sahəsində problemlər yara da bilər. Ona görə də işlərin planlı şəkildə, məskunlaşma proqramı ilə uyğunlaşdırılmaqla həyata keçirilməsi vacibdir.

Məlumdur ki, ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində buğda istehsalı mühüm yer tutur. Ötən il işğaldan azad olunmuş ərazilərdə 50 min, bu il isə 70 min hektarda taxıl əkilmişdir. Əkin sahələrinin genişləndirilməsi üçün ərazilərin minalardan təmizlənməsi lazımdır. Bu iş həyata keçirildikdən sonra 100 min hektar sahədə buğda əkilməsi mümkün olacaq.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan tərəfindən təməli qoyulan "Dost Aqrpark" kompleksi də sözügedən geniş potensiala əsaslanır. Parkın fəaliyyətə başlaması üç mərhələdən ibarət olacaq. Layihənin birinci mərhələsində inzibati binalar, qapalı və yarıaçıq heyvandarlıq kompleksləri, sosial obyektlər, kafe, kinoteatr, istirahət zonası, xidməti heyət qalması üçün binalar tikiləcək. Kompleksdəki otlaq sahələrində 4 min baş cins qaramalın yetişdirilməsi, əkinçilik məhsulları istehsalı və digər fəaliyyətlər də həyata keçiriləcək. Layihə başa çatdıqda 6 min hektar sahədə bitki məhsulları istehsalı və texnika sahələri yaradılacaq, 10 min baş cins heyvanın yetişdirilməsi üçün maldarlıq, eləcə də toxumçuluq və şitilçilik sahələri salınacaq. Bununla yanaşı, bütün bölgəyə hədəflənən integrasiya üçün məhsul ət emalı və qablaşdırma müəssisəsi qurulacaq, tutumu 100 min ton olan kənd təsərrüfatı anbarı sistemi inşa ediləcək. Açıqlanan məlumata görə, kompleks həmçinin bölgənin toxum, gübrə və kənd təsərrüfatı ləvazimatlarına tələbatını ödəyəcək. "Dost Aqrpark" kompleksində "ağıllı kənd təsərrüfatı" texnologiyaları, bərpaolunan enerji və dayanıqlı kənd təsərrüfatı mexanizmlərinə əsaslanan fəaliyyət qurulacaq. Aqrpark tam işə düşdükdən sonra orada 500 nəfərə iş imkanı yaranacaq.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"